

УДК 336.662

JEL Classification: J32, O16, M11

DOI: 10.15587/2312-8372.2019.170342

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КЛАСТЕРАХ

Гласов П. В.

1. Вступ

Економічні зміни в Україні, що відбулися упродовж останніх років, значно вплинули на впровадження кластерної моделі економіки. В умовах гострої конкуренції кластери більш орієнтовані на успішний розвиток бізнесу та зростання виробництва. Для цього необхідно створити таку інформаційну систему, яка здатна задовольнити запити всіх зацікавлених користувачів для обґрунтування та прийняття управлінських рішень, інструментом якої виступає фінансова звітність [1]. Достовірна бухгалтерська звітність є необхідною складовою для спільного забезпечення зовнішніх і внутрішніх користувачів повною, правдивою та неупередженою інформацією про господарюючий суб'єкт. Багато вчених звертали увагу на необхідність контролю за достовірністю бухгалтерської звітності як на засіб уникнення зловживань та шахрайства [2–4]. Об'єктом дослідження багатьох науковців також було питання достовірності фінансової інформації [5–7]. Проте питання забезпечення достовірності бухгалтерського обліку в кластерах потребує подальшого дослідження. На сьогодні відсутні теоретичні обґрунтування та методичні підходи до організації цілісної системи внутрішньої звітності, що спричиняє втрату потенційних можливостей ефективного її використання на практиці [5]. Тому актуальною є необхідність досконалого з'ясування економічної сутності бухгалтерського обліку в кластерах та концептуальних засад формування достовірних звітних показників. На цій основі доцільно розробити пропозиції щодо уникнення суттєвого спотворення фінансових результатів кластерних утворень. Таким чином, *об'єктом дослідження* є теоретичні та практичні аспекти особливості формування управлінської звітності та проблемні питання запобігання спотворенню бухгалтерського обліку в кластерах. *А метою роботи* є аналіз причин спотворення бухгалтерського обліку в кластерах.

2. Методика проведення досліджень

В процесі дослідження використовувалися методи узагальнення, систематизації, системного аналізу. За допомогою цих методів запропоновано уточнення понять «внутрішньокорпоративна управлінська звітність», «необґрунтована класифікація витрат». Також згруповані основні проблеми, що гальмують необхідність впровадження та автоматизації системи повноцінного управлінського обліку, який би відповідав усім викликам та потребам сучасного бізнесу.

3. Результати досліджень та обговорення

Базою для підготовки, оцінки й прийняття рішень є облікова інформація, і від її якості залежить ефективність прийнятих управлінських рішень. Передача інформації від виконавця до користувача здійснюється через звітність [5]. Тому важливо своєчасно запобігати суттєвим викривленням облікової інформації в кластерах.

Відмінною особливістю системи внутрішньокорпоративної управлінської звітності є те, що вона формується відповідно до організаційної структури та визначається рівнями управління, а також видами виробничих процесів [6]. Такі чинники можуть впливати на часовий період проведення оцінки надійності облікової інформації.

Збір зайвих даних про витрати збільшує витрати часу і ресурсів на отримання і обробку такої інформації, ускладнює інформаційну систему і приводить до неефективних управлінських рішень [7].

Облік, звітність, аудит, а відповідно й аналіз фінансової звітності повинні ґрунтуватися на єдиних принципах і надавати діловим партнерам таку інформацію про майновий і фінансовий стан суб'єкта господарювання, яка б була зрозумілою, зіставною, суттєвою та надійною. Забезпечення й аналіз прозорості інформативності фінансової звітності, що дасть змогу підприємствам знайти перспективного ділового партнера на ринку, обрати ефективний варіант цінової політики, є важливим для української економіки і потребує подальшого дослідження [8, 9].

До факторів, що сприяють появі спотворень належать:

- невідповідність величини оборотних коштів швидкому зростанню обсягів продажів організації;
- наявність залежності організації в певний період від одного або невеликого числа замовників або постачальників;
- зміна в практиці договірних відносин або в обліковій політиці, які ведуть до значної зміни величини прибутку;
- нетипові операції організації, особливо в період закінчення року, які суттєво впливають на величину фінансових показників;
- наявність платежів за послуги, які явно не відповідають наданим послугам;
- особливості організаційно-управлінської структури організації, наявність недоліків в цій структурі;
- наявність відхилень від встановлених правил у веденні бухгалтерського обліку та організації підготовки бухгалтерської звітності.

Надання недостовірної, помилкової або неповної інформації може бути пов'язано як з навмисними (маніпуляція, фальсифікація облікових даних, порушення норм і вимог законодавства тощо), так і ненавмисними діями (необачність, технічна помилка) облікових працівників [10].

В умовах сьогодення бухгалтер є активним учасником процесу управління. Він повинен володіти навичками аналітичної роботи, здійснювати контроль за якістю ведення обліку, добре знати новітні інформаційні системи, податкове та трудове законодавство. При цьому праця бухгалтера носить в певному сенсі творчий характер. Це пояснюється, по-перше, відносно широкою свободою вибору способів ведення обліку, що потребує професійного судження бухгалтера. По-друге, необхідністю задоволення широкого кола зовнішніх

користувачів, які вимагають різноманітної за своїми характеристиками та складом інформації. По-третє, тиском з боку власників підприємства, які прагнуть мінімізувати свої витрати, пов'язані зі сплатою податків та інших соціальних зборів [11].

Так, на практиці мають місце випадки, коли податкові органи звертаються до директорів та бухгалтерів підприємств з пропозицією не показувати збитки та оплатити авансовий платіж.

Відображення коригувань за оцінкою на дату балансу в бухгалтерському обліку призведе до зміни сенсу бухгалтерського обліку, до спотворення його контрольної функції та до викривлення фінансових результатів діяльності підприємства [12].

Тому, бухгалтер повинен розуміти, що викривлення, а особливо умисне, звітності, може мати негативні наслідки.

Робота бухгалтера є досить відповідальною, і така відповідальність закріплена законодавством України і внутрішніми документами підприємства. За кожен неправильний крок бухгалтера, безпосередньо пов'язаний з його прямими обов'язками, передбачено певний вид відповідальності, тому особи, які обіймають цю посаду, повинні це розуміти та пам'ятати [13].

Щоб забігти цьому, потрібно збільшити строк використання основних засобів, поліпшити їх використання, вирішити питання ліквідації незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо), зробити розрахунок витрат на поточний ремонт.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства.

4. Висновки

В ході дослідження виявлено, що до суттєвого викривлення фінансових результатів призводить ведення обліку доходів та витрат на основі касового методу, відповідно до якого відбувається прирівнювання обліку доходів та витрат до обліку руху грошових коштів. Така негативна практика є надзвичайно розповсюдженою. Також у роботі показано, що недостатній рівень інформаційних потреб призводить до відсутності консолідації інформації, яка залишається не використаною на виробництві. Такий стан речей відбувається тоді, коли має місце ведення управлінського обліку у відокремлених файлах, у різних підрозділах відповідно до конкретних короткострокових потреб різних рівнів користувачів. Тому в кластерах обов'язково потрібно організувати дієвий контроль за достовірністю бухгалтерської звітності та її використанням.

Результати проведеного дослідження стануть у нагоді при проведенні аудиторської перевірки, в тому числі при плануванні аудиту, тому що бухгалтеру і керівнику підприємства необхідно враховувати можливу наявність спотворень бухгалтерської звітності. І, виходячи з цього оцінити ризик спотворень бухгалтерської звітності та прийняти міри по запобіганню таких порушень в майбутньому.

Література

1. Гласов П. В. Актуальність застосування інтегрованої звітності в кластерах // Інтернаука. 2018. № 21. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15449577024153.pdf>
2. Wells J. T. Corporate Fraud Handbook: Prevention and Detection. Wiley, 2013. 448 p.
3. Kovacich G. L. Fighting Fraud: How to Establish and Manage an Anti-Fraud Program. Cbutterworth-Heinemann, 2007. 360 p.
4. The Association of Certified Fraud Examiners // The Report to the Nation on Occupation Fraud and Abuse. Austin: ACFE, 2008. P. 19.
5. Нагірська К. Є. Етапи формування та періодичність подання управлінської звітності // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2010. Вип. 7 (2). С. 330–338.
6. Куцик П. О. Сучасне трактування, склад і особливості формування управлінської звітності підприємства // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 248–254.
7. Фадєєва І. Г., Гринюк О. І. Сучасні аспекти управлінського обліку витрат на нафтогазовидобувних підприємствах: вітчизняний та зарубіжний досвід // Економіка та держава. 2015. № 5. С. 38–42.
8. Матросова В. О., Саблін Д. О. Аналіз інформативності фінансової звітності підприємств // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: Технічний прогрес і ефективність виробництва. 2011. № 25. С. 165–168.
9. Курило О. Б. Сутність, принципи та механізм структурування витрат промислових підприємств // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2013. № 767: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 39–44.
10. Бублейник В. А., Панна І. О. Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язання за законодавством України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2010. № 1. С. 75–81.
11. Гнилицька Л. В. Управління професійними ризиками бухгалтера в системі економічної безпеки підприємства // Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2016. № 3. С. 33–41.
12. Орлова В. К., Кафка С. М. Бухгалтерський облік закінчується звітністю, а МСФЗ – починаються з неї // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 794. С. 208–211.
13. Мельник З. Ю. Фальсифікація та викривлення звітних даних: відповідальність причетних осіб // Актуальні проблеми економіки. 2015. № 7. С. 399–407.